

SPOTVOGEL

Hippolais icterina

(foto Ran Schols / Buiten-beeld)

S103

Beschermingsstatus

Rode lijstcategoriën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

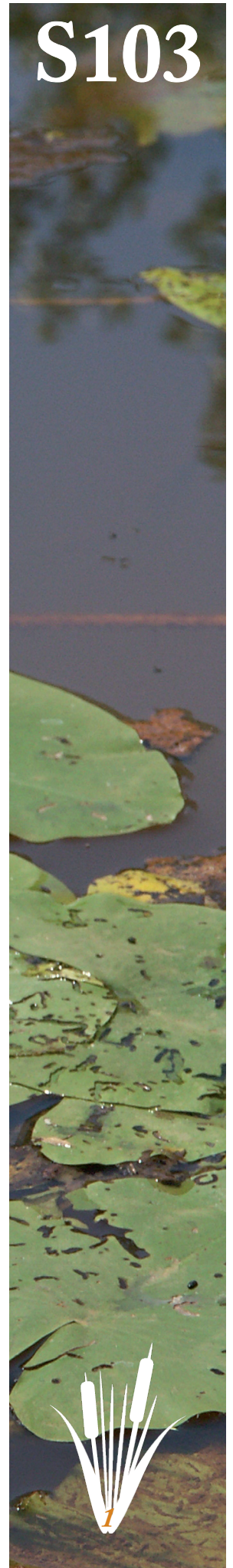
Het verenkleed van de Spotvogel bestaat uit groene of olijfgroene bovendelen met donkerder vleugels en staart, helder gele onderdelen en een witte onderstaart. Hij heeft een gele wenkbrauwstreep maar geen donkere oogstreep. De hoge kruin, hoogste punt ligt achter oog, geeft de Spotvogel een plat kopprofiel. Verder kenmerken het donkere oog, vrij lange snavel met oranjeachtige basis en de blauwgrijze poten.

Ecologie

De Spotvogel voedt zich hoofdzakelijk met insecten die al fladderend of struinend van het gebladerte worden opgepikt. In het najaar kunnen daar ook vruchten bijkomen; vruchten worden vaak aangepikt. Het nest wordt een eind boven de grond gebouwd tussen een aantal takken en bestaat voornamelijk uit gras en wortels.

Biotoopvereisten

De voorkeur van de Spotvogel gaat uit naar halfopen gebieden met struikgewas, jong loofbos, struweel, veldbosjes en gefragmenteerde houtkanten en heggen die allemaal niet te dicht begroeid zijn en geen aaneengesloten geheel vormen. Vaak worden Spotvogels geassocieerd met boerenerven en boomgaarden of houtsingels, maar ze zijn evengoed aan te treffen in parken of in een (groene) woonomgeving.

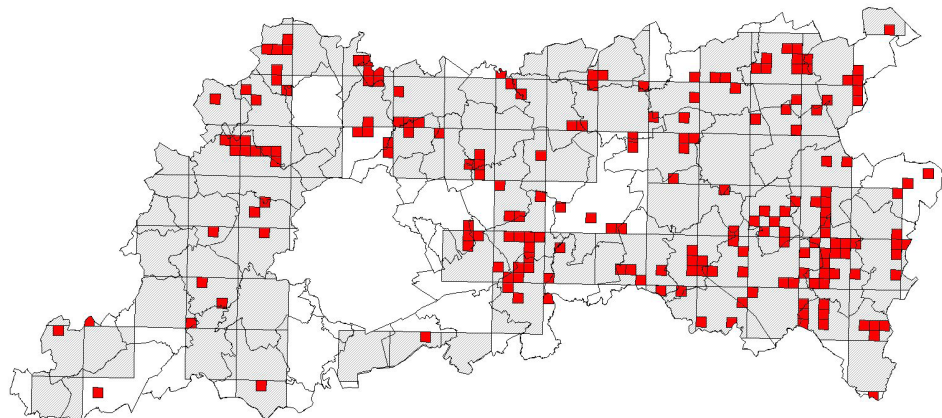
Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

Het broedgebied van deze soort is uitgestrekt over West-Europa en in oostelijke richting reikt het tot ver achter het Oeralgebergte. Het noorden en zuiden van Europa vallen echter buiten het broedareal en opmerkelijk is dat de soort ook op de Britse eilanden ontbreekt als broedvogel. Spotvogels zijn zomergasten die ons land slechts "even" bezoeken om te broeden. Het grootste deel van het jaar brengen de vogels door in tropisch Afrika. Spotvogels zijn er in onze omgeving ongeveer van april tot september. De maximale aantallen zijn aanwezig in de periode van de maanden mei en juni. Vaak zijn er echter behalve onze "eigen" broedvogels, ook doortrekkende exemplaren aanwezig. De voorjaarstrek gaat nog wel door tot in juni, terwijl in de maanden augustus en september de herfsttrek terug op gang komt. Spotvogels trekken in een breed front pal naar het zuiden. De Middellandse zee wordt over de volle breedte overgestoken.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

De Spotvogel komt momenteel nog wijd verspreid voor in Vlaanderen. Het verspreidingsbeeld is nagenoeg ononderbroken. Enkel de lage dichtheden langs de as Antwerpen-Mechelen-Brussel zijn opvallend, net als in delen van Zandig en Zandlemig Vlaanderen. Daar tegenover staat dat in bepaalde gebieden, zoals in de Dijlevallei en de Getevallei, wel veel Spotvogels worden waargenomen.

Inventarisatieonderzoeken

- Algemeen soortenverspreidingsonderzoek door het bijhouden van waarnemingen via de website waarnemingen.be.
- Project Algemene BroedvogelMonitoring (INBO, Vlaamse vogelwerkgroep Natuurpunt en Natuurpunt Studie),
- Project PuntTransectTellingen (INBO)

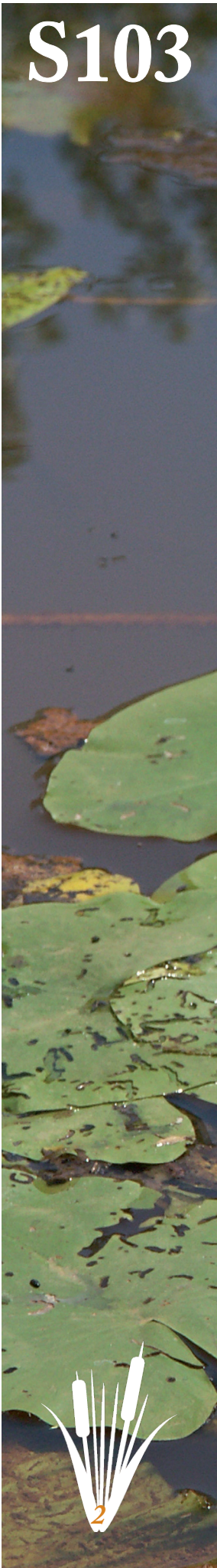
Knel- en aandachtspunten

- De beschikbaarheid van geschikte leefgebieden is bepalend voor de aanwezigheid van Spotvogel. Het is voorlopig nog onduidelijk of het gebrek hieraan de reden is voor de terugloop van het aantal broedende Spotvogels. Zeker is alleen dat het verdwijnen en degradatie van kleinschalige landschapsstructuren rond dorpskernen en boerenerven de vogel parten speelt.

Overzicht maatregelen

- H7.12. Mantel- en zoombeheer
- H10.6. Aanleg of herstel van hoogstamboomgaarden
- H11.1. Aanleg van een houtkant, heg of haag

-
- S103.1. Kleinschalige bosaanplant

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H7.12. Mantel- en zoombeheer

De Spotvogel komt niet in gesloten bossen voor maar wordt wel in ijle bosranden gevonden die zijn opgebouwd uit verspreide bomen met tussenin verspreide opgaande struiken. Randsituaties vormen in het algemeen een geschikt leefgebied, wanneer ze deel uitmaken van een groter bomenrijk geheel.

H10.6. Aanleg of herstel van hoogstamboomgaarden

Hoogstamboomgaarden maken eveneens deel uit van het leefgebied, vooral wanneer de fruitbomen in een minder gestructureerd geheel voorkomen en omgeven worden door uitgegroeide en wat opengevallen heggen of houtkanten

Foto: Hoogstamboomgaarden winnen aan ecologische waarde wanneer aftakelingsverschijnselen optreden in de fruitbomen evenals in de landschapselementen die de boomgaard omringen. (foto: Econnection)

H11.1. Aanleg van een houtkant, heg of haag

Heggen en houtkanten zijn voor de Spotvogel enkel interessant wanneer ze een ijle en niet geheel aaneengesloten structuur vormen, waarin opgaande bomen afwisselen met verspreide struiken en/of gediversifieerde struikengroepen. Ze worden aangelegd in een ijl plantverband om tussenin ruimte te creëren. Het beheer dient deze situatie in stand te houden door middel van een regelmatige - minstens om de 3 jaar - en gerichte uitkap van de bomen en struiken die voor een verdichting zorgen.

Soortgerichte maatregelen

S103.1. Kleinschalige bosaanplant

De Spotvogel komt in diverse bosachtige terreinen voor met een open of ijle opgaande bosstructuur. Hierin groeien vooral boomsoorten met een licht bladerdek zoals Populier, Abeel, Berk, Els en Zoete kers en een doorzichtige struiklaag van Vlier, Europese vogelkers, Braam en/of Kamperfoelie. Bomenrijke tuinen en parken vormen vaak een geschikt leefgebied. Aanplantingen van voor Spotvogel geschikte vogelbosjes houden hiermee rekening en gebeuren in een ruim plantverband en met behoud van kleine open structuren.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

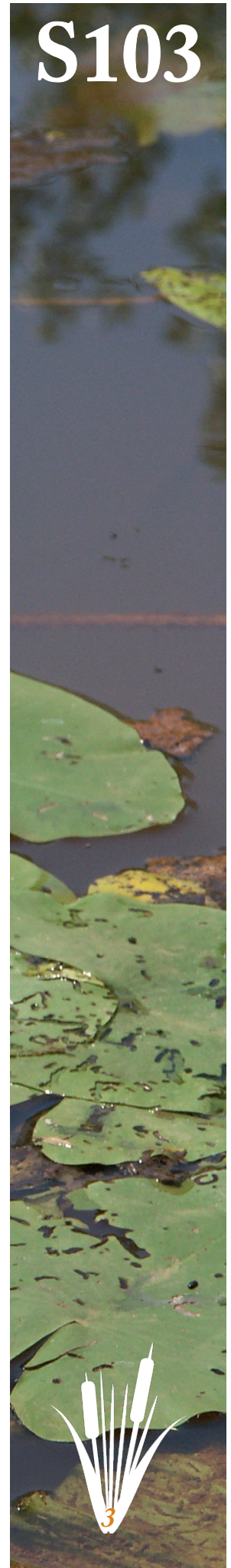
- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen

Lopende initiatieven

- Haagcampagne. IGO Leuven. www.igo.be/haagcampagne

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Geluidwaarneming

De vogel zit meestal in het gebladerte verborgen, maar kan soms goed benaderd worden tijdens de zang. Inventarisatie gebeurt daarom het best aan de hand van geluid. Bij onraad laat de Spotvogel een smakkende 't-t' horen, gevolgd door een regelmatig terugkerende drie- of vierlettergrepige 'diederoiet'. Direct na zijn terugkeer uit het overwinteringsgebied is de zang te horen, die druk, luid en zeer afwisselend is en doorgaans wordt voorgedragen vanuit dicht struikgewas. Tussen de vaak herhaalde motieven worden allerlei roepen of delen van de zang van andere vogelsoorten vermengd. De zang kan verward worden met die van de Bosrietzanger - beide imiteren - maar de Spotvogel zingt vaak vanuit een hogere zangpost. De zang heeft soms ook veel gelijkenis met die van de Zanglijster.

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Vermeersch, G. & Anselin, A. (2009). Broedvogels in Vlaanderen in 2006-2007. Recente status en trends van Bijzondere Broedvogels en soorten van de Vlaamse Rode Lijst en/of Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 3, Brussel. 102 p.
- Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 23, Brussel. 496 p.

Websites

- www.waarnemingen.be

Folders

- Haagplantactie – Tips bij aanplant en onderhoud. Gemeente Kampenhout. www.kampenhout.be/milieu-natuur/campagnes/haagplantactie-tips.pdf

Advies

- Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
- Natuurpunt vzw
- Regionale landschappen

